

בס"ד, ו' טבת התשפ"ו

זבחים ק"ג – דין עורות הקדשים וריצוי זריקת דם על עור בפני עצמו.

שאלות:

1. בניה שחט את העולה שלא לשמה. האם הכהנים זכאים בעור שלה?

הכלל "כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה"

הגמרא דנה במשנה ובברייתות על דין עורות הקרבנות: מתי הם שייכים לכהנים ומתי לבעלים, הכלל הוא: "כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה" (אם אירע פסול לפני זריקה). זה נלמד מהפסוק "וְהִלַּחְתָּן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לֹא יִהְיֶה", והדיוק הוא: "עֹלֹת אִישׁ" – עולה שעלתה לאיש (שהייתה כשרה).

○ חריגים:

- עולה שנשחטה שלא לשמה: הברייתא לומדת מפסוקים שאף על פי שלא עלתה לבעלים, עורה לכהנים (כי בכל זאת זכה בה המזבח).
- הברייתא לומדת שאחד עולת האיש ואחד עולת האשה – עורותיהן לכהנים.
- עורות קדשים קלים – לבעלים. ועורות קדשי קדשים – לכהנים.
- הלימוד במשנה לקדשי קדשים: בקל וחומר מעולה שהכהנים לא זכו בבשרה, ובכל זאת זכו בעורה, קדשי קדשים שזכו בבשרן, אינו דין שיזכו בעורן? והמשנה דוחה את הפירכה האפשרית לכאורה מהמזבח (שזוכה בבשר העולה בלבד ולא בעור) כי המזבח אין לו עור אף פעם, ולכן הוא לא יכול להוכיח כנגד הכהנים (שזכו כבר בעור העולה, ולכן בקל וחומר יזכו בעורות קדשי קדשים).

2. אברם גר צדק התנדב קרבן עולה, האם הכהנים זוכים בעור שלה?

עולת הקדש וגרים

הברייתא דנה במיעוט בפסוק "עולת איש", ומבררת באיזה עור של עולה הכהנים לא זוכים.

○ מחלוקת על המיעוט: **רבי יהודה** אומר: "עולת איש" פרט לעולת הקדש. **רבי יוסי ברבי יהודה** אומר: פרט לעולת גרים.

○ הסברים בשיטת **רבי יהודה** ("עולת הקדש"):

- פירוש א' (רבי חייא בר יוסף / רב נחמן בשם רבה בר אבונה): עולת הקדש הכוונה לעולה הבאה מן המותרות. כגון אשם שמתו בעליו או התכפרו באחר שאחרי שנפל בו מום הוא נמכר, ומהכסף שלו, שהופך לנדבת ציבור, קונים עולה לקיץ המזבח, ולכן היא לא נחשבת עולת איש.
- הגמרא מוסיפה שגם למי שסובר שזה לא נדבת ציבור אלא זה נחשב שהבעלים המקורי של האשם מביא את העולה, יש מיעוט כמו שמוכיח **רבא** שרק העולה מקורית הראשונה כלולה במילים עור העולה.
- **רב המנונא מקשה** על **רב נחמן**: אם אתה סובר כמו **רבי יהודה** שהמיעוט הוא על עולת הקדש, **רבי יהודה** חזר בו, בגלל קושיא שהקשו עליו **רבי נחמיה** או **רבי שמעון**,

שדבריו סותרים את מדרשו של **יהודע הכהן** שמותר אשם שקונים ממנו עולה – העור לכהנים והבשר לדי' וכך מסתדרים שני פסוקים שלכאורה סותרים למי האשם.

- **רב נחמן** מתרץ שכוונת **רבי יהודה** כשהוא למד מהמיעוט פרט לעולת הקדש, פרט למקדיש נכסיו שכוללים בהמות זכרים שראויות למזבח שלדעת **רבי יהושע** הם קרבים כעולה - העור נתפס להקדש בדק הבית ולא לכהנים.
- פירוש ב' (**רבי אייבו** בשם **רבי ינאי**): עולת הקדש הכוונה למתפיס עולה לבדק הבית (שהוא הקדיש את קרבן העולה לבדק הבית, ולדעת כולם העור של העולה שייך למקדש (לגזברים) ולא לכהן שיקריב אותה).
- שיטת **רבי יוסי ברבי יהודה** (ממעט "עולת גרים"): **רב סימאי בר חילקאי** שואל את **רבינא**: וכי גר הוא לא איש (כתוב עולת איש)? **רבינא** מתרץ: הכוונה היא פרט לגר שמת ואין לו יורשים (ולכן אין לעולה בעלים), וממילא היא לא נחשבת עולת איש ולכן הכהנים לא זוכים בעור שלה.

3. רקש העבד מביא קרבן תודה לבית המקדש, למי שייך העור של הקרבן?

דרשות הפסוקים על עורות הקדשים

הגמרא מביאה ברייתא שדנה בלימודים השונים מהפסוק לפי דעות שונות של תנאים, ומבררת מתי הפסולים (כמו טבול יום) נדחים מזכותם בעור. הפסוק הוא: "וְהִכְהִין הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלַת אִישׁ עֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לֹא יִהְיֶה".

בפסוק המילים 'עור העלה אשר הקריב' לכאורה מיותרות, וראינו כבר גם ש'עלת איש' זה מצמצם ובא למעט, גם המילים 'לֹא יִהְיֶה' בסוף מיותרות. לכן בברייתא יש שלוש דעות של תנאים **תנא קמא**, **רבי ישמעאל** ו**רבי** שדורשים את הפסוקים האלה לעניין עור העולה בצורות שונות על מנת ללמוד את ההלכות בין השאר:

- שלא רק עולת איש אלא גם בעולת נשים ועבדים יש זכיה בעור לכהנים;
  - ורק עולה שיצאו בה ידי חובה אבל לא עולה שנפסלה;
  - ושדווקא בקדשי קדשים העור שייך לכהנים;
  - ושאונו, טבול יום ומחוסר כיפורים לא זוכים בעור למרות שהוא לא נועד לאכילה.
- והברייתא מפרטת איך כל אחד מהתנאים לומד את הדינים מקרבן העולה או מקל וחומר או מגזירה שווה או מהפסוקים, ולמה הוא לא לומד כמו התנאים האחרים.
- **תנא קמא**: 'עור העולה' מיותר ללמד שגם עולת נשים ועבדים כלולה. 'עולת איש' ממעט עולה פסולה. הדין שקדשי קדשים לכהנים נלמד מ"עור העלה אשר הקריב" (שהמילים מיותרות). הדין שאונו וטבול יום לא זוכים, נלמד מקל וחומר (שלא יזכו בעור שאינו לאכילה, כפי שלא זכו בבשר שהוא לאכילה).
  - **רבי ישמעאל**: הדין שקדשי קדשים לכהנים נלמד מקל וחומר מעולה (ולא מהפסוק). את המילים "אשר הקריב" הוא דורש למיעוט אונן וטבול יום (שאינם ראויים להקרבה). את המילים "לֹא יִהְיֶה" הוא דורש לגזירה שווה לעניין עצמות העולה (שכמו באשם, עצמותיה מותרות).

○ **רבי** אומר: הדין שהעור לכהנים בכל הקרבנות נלמד מכלל שהעור הולך אחר הבשר, ורק בעולה צריך פסוק מיוחד "עור העולה", בגלל שנאמר בה "וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה" (שאלמלא הפסוק היה העור למזבח). את המילים "לוֹ יְהִי" מתייחס לתחילת הפסוק 'המקריב את עולת איש' הוא דורש למיעוט אונן וטבול יום.

4. ירון הפשיט את עור קרבן בכור לפני זריקת הדם, ואז בשר הקרבן נטמא. שורפים את העור?

ריצוי זריקת דם על עור בפני עצמו

הגמרא מביאה משנה נוספת שדנה מתי פסול בבשר גורר פסול בעור שהכהנים לא יקבלו אותו.

○ המשנה: כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשיט העור – אין עורותיהן לכהנים ונשרפים עם הבשר. אם אירע הפסול אחרי הפשטן – עורותיהן לכהנים.

▪ **רבי חנינא סגן הכהנים** אומר: שאף פעם לא הוא ראה עור שהפשיטו אותו שנשרף. **רבי עקיבא** למד מדבריו שאם הפשיטו קרבן בכור ומצאו שהוא טריפה (שמאוד ברור שהטריפה הייתה בו קודם לכן), העור מגיע לכהנים כי הטריפה לא הייתה ניכרת לפני ההפשטה. אבל **חכמים** חולקים על **רבי חנינא** ואומרים שזה שהוא לא ראה אולי לא קרה אף פעם בימיו או שהוא לא היה שם כשזה קרה, וזה לא ראייה.

○ קושיא על הסתירה בין המשניות: הגמרא מקשה בין המשנה הזאת למשנה הקודמת (כל שלא זכה המזבח בבשרה).

▪ במשנה הקודמת משתמע כמו שיטת **רבי אלעזר ברבי שמעון** שנראה בתחילת הדף הבא שגם אם הפסול קרה כשהעור היה בפני עצמו (קודם זריקה), הכהנים לא זוכים בו. כי זריקת הדם לא מועילה לעור אם הבשר פסול, גם עם העור הופשט כבר והוא נפרד מהבשר.

▪ במשנה שלנו (סיפא) משמע שאם הבשר נפסל למשל נטמא אחרי הפשט העור העור לא נשרף ושייך לכהנים, כמו שיטת **רבי** בתחילת הדף הבא שהדם מרצה על העור בפני עצמו. ולא הגיוני ששתי המשניות העוקבות אחת תהיה כשיטת **ר"א ב"ר שמעון** והשניה **כרבי**.

○ יישוב הסתירה (שני תירוצים):

▪ **אביי** אומר: שתי המשניות הן כדעת **רבי**, ו**רבי** מודה שלא רגילים להפשיט קודם זריקה כי לא נהוג להשאיר את הדם כ"כ הרבה זמן בלי לזרוק אותו (אבל אם אירע, הכהנים זוכים).

▪ **רבא** אומר: שתי המשניות הן כדעת **רבי אלעזר ברבי שמעון**, והכוונה היא ש"קודם הפשט" זה קודם זריקה (קודם שנראו להפשט), ו"אחרי הפשט" זה אחרי זריקה (אחרי שנראו להפשט). ואין קשר להפשט פיזית, אלא רק לזריקה. והעור לכהנים אפילו אם הבשר נפסל אחרי הזריקה.